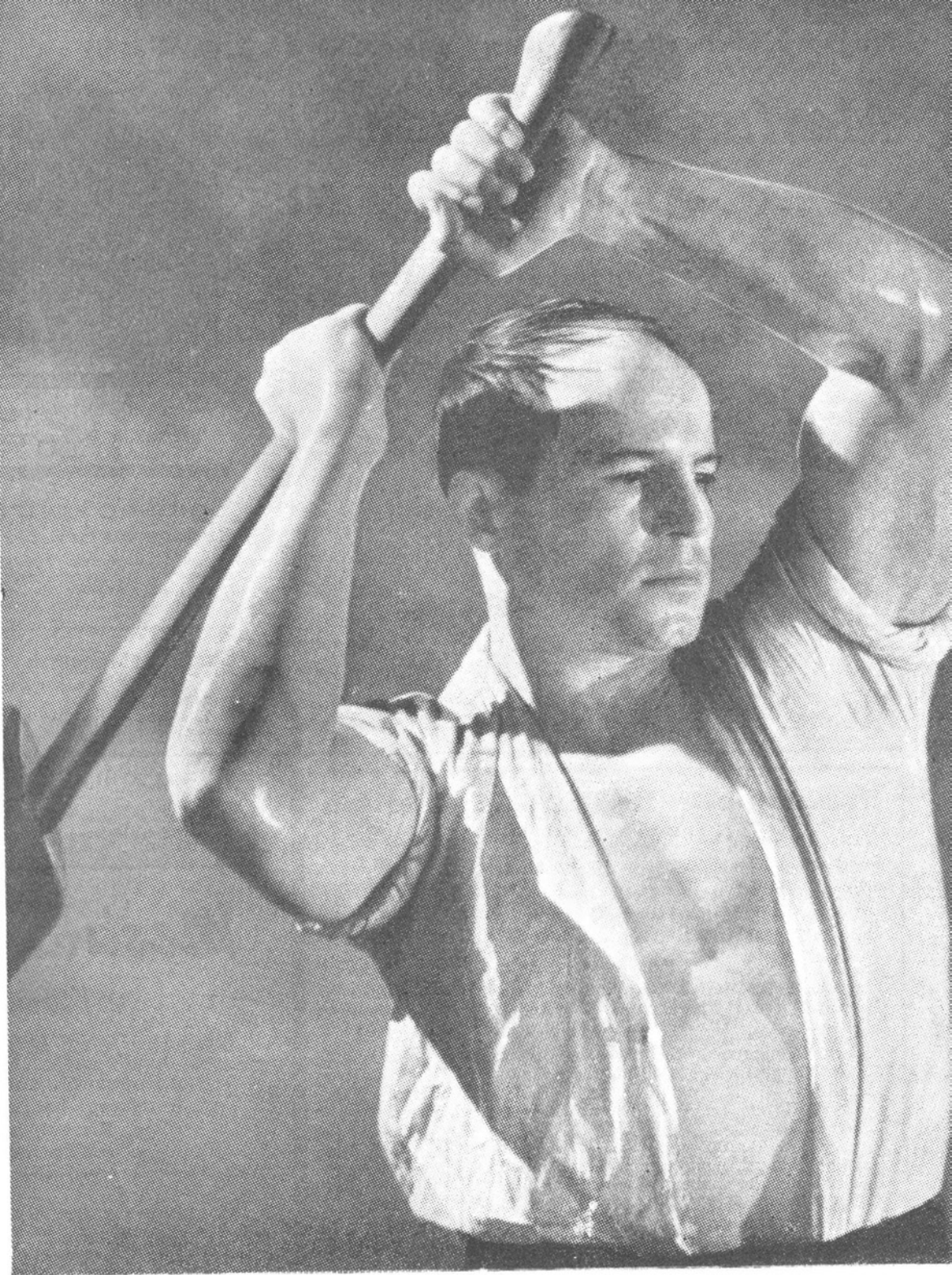

Poštšina plačana v gotovini

1

Vzajemna

Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIIJA

IZHAJA MESEČNO ~ JANUAR 1938 ~ LETO II.

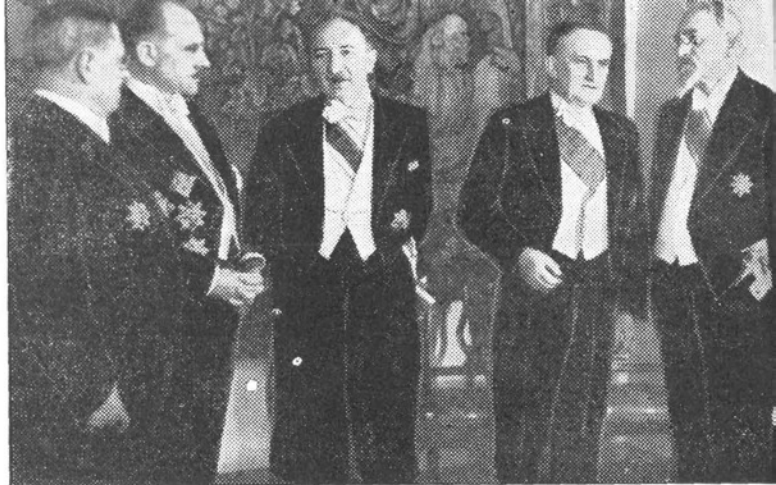
Največji slovenski denarni zavod

Mestna hranilnica ljubljska

ima lastnih rezerv okoli
Din 25,000.000.—.

Nove in oproščene vloge
Din 195,900.000.— so vsak
čas izplačljive brez vsake
omejitve. — Za vse obveze
hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska

Obisk Delbosa v Prahi.

(Na sredi: Delbos, zadnji na desni s. Soukup, predsed. senata)

Splošno konzumno društvo „Posavje“ Zagorje ob Savi r. z. z o. z.

prodaja svojim članom v prodajalnah Zagorje in Loke vedno sveže in
prvovrsto blago po najnižjih dnevnih cenah. Član lahko postane vsak,
ki plača Din 250 vpisnine in Din 50 — društvenega deleža. Pristopajte
k zadrugi, ki bo postala tudi Vaša last in od katere imate le dobiček.

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Zadružne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugi
kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugo gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodrugi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Mestna hranilnica v Mariboru, Orožnova ulica 2 Ustanovljena 1862

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice
in tekoči račun in jih obrestuje najkulant-
neje. Za vse obveznosti jamči mestna ob-
čina mariborska z vsem svojim premo-
ženjem in vso davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobro-
delna zadruga v SEVERNI AMERIKI. —
Najboljša zavarovalnica za življenje, za bo-
lezen, poškodbe itd. — Posluje in v Zedjenh
državah in približno — Ima Kanadi.
50.000 članov v obeh oddelkih in blizu
635 podružnic po raznih krajih Amerike.

PREMOŽENJE NAD 6.000.000.— DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

**Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.
Lawndale Ave., Chicago, Ill.**

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. / Telefon 31-33

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato za-
logo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor
tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente.
Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja
iz inozemstva v najkrajšem času.

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti«
plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Ciril Štukelj, knjižnica Delavske
zbornice, Ljubljana. Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/II.

CANKARJEVO LETO

Odkar je Ivan Cankar mrtev, živi njegovo delo bolj kakor v časih, ko je hodil med nami. Ko je še živel, ga ni poplavljal priznanje; kritika je bila le včasih pravična, a pogostoma pristranska, nevoščljiva, da celo sovražna. S svojo »Erotiko« je moral na grmado. Sedaj se širi njegova slava po domovini in tujini. Vsi ga priznavajo, a premnogi hočejo še po smrti zatajiti pravega Cankarja.

Ivan Cankar v slovenski prestolici še nima kamenitega spomenika, kajti tisti, ki postavljajo pri nas spomenike, jih postavljajo iz kaj čudnih in raznovrstnih nagibov. Če bi ti ljudje kdaj postavili tudi njemu spomenik, bi Cankar dejal, da rodoljubi ne postavljajo monumentov zaradi slavlencev, temveč zaradi sebe.

Naše socialistično delavstvo je pred desetimi leti postavilo Ivanu Cankarju skromen spomenik z ustanovitvijo književnega društva, ki se imenuje po njem Cankarjeva družba. To društvo smo ustanovili ne iz strahu, da bi njegov spomin obledel med našim ljudstvom, temveč predvsem iz hvaležnosti, iz zadoščenja je hlapec Jernej dal svoji knjižni založbi ime svojega pisatelja in buditelja. Kar je Cankar mogel povedati, je vse povedano in povedano tako, kakor je mogel le on povedati. Cankar je s peresom in z živo besedo delal za slovensko ljudstvo in za tisto sveto pravico, ki je samo ena, in vedno je stal na bojišču, ko je šlo za to, da se človek postavi na eno stran in pokaže svojo barvo. V duhu Ivana Cankarja naj Cankarjeva družba budi in dviga v naših ljudeh tisto večno hrepenenje po nečem, kar je boljše in plemenitejše, lepše in svetlejše od grdobj in bridkosti »vsakdanjega življenja med ropotajočimi stroji, v globokih jamah, v zakajenih kolibah, v slabo dišečih krčmah, v prevročih in pretesnih kuhinjah... Prevelika beda, prekruta sužnost lahko navali tako grmado na to hrepenenje, da se ne zgane in se zdi, kakor da ga ni. Pa odmakni skale le nekoliko, da bodo pljuča mogla dihati, pa se zazro oči v one skrivnostne daljave, od koder pričakuje duša odgovore na neizrečena

vprašanja, izpolnitev hrcpenenja, in lepoto. Niso le esteti, ki vprašujejo: »Kaj je to naše življenje?« Tudi priprosti tlačan se včasih ozre po svetu in si zaželi, da bi mu ga kdo razložil, da bi mu razkril njegove skrivnosti, rešil njegove uganke...

Kdor ne verjame, da ne gre delavcem le za želodec in gmotne potrebe, dasi je proletarčev želodec prav tako siten in neizprosen kakor cesarjev in milijonarjev, naj se ozre po krajih, kjer žive trpini in preračuna, koliko ur, ki bi dobrodošle njihovem počitku, žrtvujejo delavci ne le svojim v ožjem smislu delavskim organizacijam, ampak tudi poučnim predavanjem, pevskim in dramatičnim vajam, knjigam, kulturnim prilikam sploh. Če je v človeku sploh kaj, kar stremi v višave, je ta s'la živa v delavstvu prav tako kakor v vsem plemenu, in pogostoma še bolj, ker so zanj težave večje,« kakor je zapisal Etbin Kristan.

Cankarjeva družba že devet let pošilja knjige med slovenske delavce doma, na Koroškem, v Franciji, Ameriki, Braziliji, Argentini. Dala je kar je bilo v njeni moči.

1938. leto, ki je dvajseto leto po Cankarjevi smrti, je deseto leto dela Cankarjeve družbe za resnično prosveto našega ljudstva. Njeno delo podpirajo zaupniki naše kulturne zveze »Vzajemnost«, zaupniki naših strokovnih in združnih organizacij, pa tudi redki intelektualci, ki so spoznali potrebo in ki čutijo pogum, da je treba za najvišjo človečansko idejo — socializem tudi delati, ne samo o njem filozofirati.

1938. leto je za nas Cankarjevo leto in v tem letu glejmo, da razširimo knjige Cankarjeve družbe med vse svoje znance, med vse ljudi, ki bi tudi radi brali njene knjige, pa za nje še niti ne vedo, ker je naše delavsko časopisje preskromno, da bi povsod oznanilo ljudem naše kulturno prizadevanje in delo, kritiki meščanskih časopisov pa to delo dosledno zamolčujejo, ker vidijo v njem konkurenco njihovim založbam in tiskovnim koncernom.

Okrepiti, osvežiti in oživeti je pa treba tudi vse naše prosvetno delo v »Vzajemnosti« in vseh njenih odsekih. Ivan Cankar je naš in mi smo njegovi. Ni slučaj, da je prav naše delavstvo ustanovilo družbo s Cankarjevim imenom, da prav naša društva prirejajo največ predavanj o njem, da se prav v delavskih knjižnicah prebere največ njegovih del. Drugi se mu klanjajo kakor v strahu, da ne bi prišel spet na svet. Med nami pa Ivan Cankar res živi. Naj učeni pismouki še tako zatajujejo njegovega »Hlapca Jerneja« in pokopavajo njegov socializem, socialistično delavstvo čuti, da je Cankar njegov. To čuti slovenski delavec doma in v tujini. Slovenski delavci v Ameriki so tudi dali svoji najlepši reviji ime »Cankarjev Glasnik«, ki ga urejuje še živeči Cankarjev prijatelj in tovariš Etbin Kristan, čigar ime se je nekoč omenjalo v zvezi s Cankarjevim imenom.

Tako je ob državno-zborskih volitvah 1907. leta pokojni Abditus zapisal v »Naših Zapiskih« besede, ki še danes veljajo za vse tiste pismarje, ki hočejo utajiti Cankarja-socialista:

»Med slovenskimi kandidati za državni zbor sta se pojavili dve literarni imeni: Ivan Cankar in Etbin Kristan. Oba seveda kot socialista... In slovenski svet je molčal o tem nenavadnem dogodku; ne zaradi tega, ker pojav

ni bil vsakdanji, ne; zaradi tega, ker si nihče ni znal razlagati nenavadnega, samozavestnega in sigurnega nastopa reprezentantov slovenske inteligence.

Individualist Cankar — socialist?

Na ustnicah tistih temnih senc iz vrst inteligence, ki so premagali sami sebe, svojo individualnost in postali tako prazni lonci, na ustnicah tistih brezsrčnih senc, ki povišujejo Kristusa zato, da ostane ponižan, je zaigral prezirljiv nasmeh. Drugi del tako zvane »inteligence« pa je, zabarikadiran s svojo vsakdanjo dolgečasnostjo, napravil

za svojimi gostilniškimi mizami obraz čudečega se bebca. Ta del ni zinil ničesar ne prej ne poslej...

Cankarja poznamo kot pisatelja... Če ni bilo njegovo dolgoletno pisateljstvo samo lov za honorarji, je moral iti dalje, do konca; moral je gledati in videti dalje, kakor pa masa tiste navidezne inteligence, ki se lovi zgolj le za vsakdanjimi posli. Človek, ki se je rodil »na Klancu« med bednimi kočarji in rokodelci, se je vrnil med nje, pa ne zato, da se poniža, temveč zato, da prižge v temnih delinah luč poguma in samozavesti!

In ta luč sveti med nami vedno svetleje.

Milan Medvešek:

Njihova trnjeva pot

(Iz življenja slovenskih delavcev v Ameriki.)

Slovenci smo otroci majhnega naroda, naroda, ki je samo drobec med drugimi narodi, in ta drobec se je razčlenil na tisoče molekulov, katere je potreba za boljši obstanek razpršila po vsem širnem svetu: v Rusijo in Španijo, v Francijo in Nemčijo, v Afriko in Avstralijo, največ pa v Severno Ameriko.

Zedinjene države so velike — njih površina meri skoro 3.000.000 kvadratnih milj — in kadar Slovenec zaide v kakšen od Boga pozabljen kraj te ogromne dežele in sreča brata Slovence, se najprvo začudi, na to pa globoko začuti, da majhen narod ni majhen narod — je velik narod! Kadar pa pride naš rojak iz majhne naselbine v Cleveland, ameriško slovensko metropolo, pa je čustvo o velikosti majhnega naroda še bolj izrazito. Smo kakor oni pritlikavec, ki je dejal: »Res da sem majhen, toda močan kakor velikan!«

Ni nam zameriti, ker se tako počutimo, kajti s to našo samozavestjo je spojeno veliko trpljenja, veliko dela in žrtvovanja; za tem je napisana povest naseljenca, ki se bori sredi tujih šeg in tujega jezika, v labirintu, iz katerega vodi toliko niti, da skoro ne veš, katera je prava. Vendar skromni in nepokvarjeni narod dekel in hlapcev se ni ustrašil te poti, je pričel z žilavo vztrajnostjo graditi in se utrjevati v tujini.

Lepa slika, ki kaže delo in napredek našega naseljenca v tujini, je mesto Cleveland. Pred petdesetimi leti je bilo v tej naselbini samo nekaj slovenskih družin, danes pa trdijo nekateri najbolj patriotični rojaki, da naš je 50 tisoč. Toda v tem trenutku ni važno, koliko nas je, ampak kaj vse so naši preprosti naseljenci zgradili v teku kratke dobe, v teku dobrih tridesetih let.

Naši naseljenci so pričeli najprvo ustanavljati podporne organizacije, kar je povsem razumljivo: varnost v primeru bolezni, nesreče ali smrti — in tako imamo danes v Clevelandu veliko število podpornih društev. Slovenska narodna podpora jednota jih ima blizu trideset, Slovenska dobrodelna zveza okoli štirideset, Slovenska svobodomiselnica zveza osem, Jugoslovanska katoliška jednota deset in lepo število jim ima tudi Slovenska kranjska katoliška jednota. Poleg navedenih pa imamo tudi nekaj samostojnih podpornih društev.

Vse te organizacije, ki so narasle na tisoč in tisoč članov in ki imajo v svojih skladih veliko milijonov dolarjev, vodijo z malimi izjemami osebe, ki so imele samo elementarno šolsko izobrazbo, čestokrat niti štirih razredov ljudske šole ne, kljub temu pa so naše organizacije dobre, v mnogih primerih boljše kakor ameriške, ki jih vodijo veščaki z akademsko izobrazbo.

Vštric s podpornimi organizacijami in društvi so se razvijala kulturna društva. Ako vzamemo za primero Cleveland, vidimo, da imamo 12 pevskih zborov odraslih, sedem mladinskih, več dramskih društev, štiri čitalnice, tri

socijalistične klube, tri slovenske šole, eno umetniško in še mnogo drugih kulturnih in gospodarskih ustanov.

Vse kulturno in društveno življenje se vrši v naših narodnih domovih, ki jih imamo v Clevelandu in okolici nič manj kakor sedem. V njih se vrše seje, prireditve, šole, umetniške razstave, predavanja in ne vem kaj še vse. Posebno živahno je v Narodnem domu na St. Clair Ave. V njem je polno življenja; vse se giblje in premika, od rane jutra do pozne noči, dan za dnevom, večer za večerom.

Ako bi primerjali našo kulturno in gospodarsko moč mestu Mariboru, ki ima približno toliko prebivalcev kakor slovenski Cleveland, bi videli, da ostajamo daleč za njim, toda če pomislimo, da smo mi samo drobec majhnega naroda, od majhnega drevesa odlomljena veja in da naši otroci niso več naši, tedaj lahko rečemo brez vsake »rojakoljubarske« sentimentalnosti, da smo na visoki kulturni in gospodarski stopnji.

Da, veliko je zgradil in še gradi naš preprosti delavec, naš bivši hlapec in naša bivša dekla iz domovine!

Kdo izmed nas ne pozna teh pridnih mravelj, ki nosijo breme, večje kot so sami? Vsi jih poznamo, saj jih neprenehoma srečujemo v narodnih domovih, na društvenih veselicah, na cesti in drugod.

»Ali se udeležiš naše prireditve?« te nagovore, nato pa že ponujajo vstopnice za koncert ali kaj podobnega.

Težko se jih je otepti. Vstopnice prodajajo s tako vne-
mo, kakor da dobe za vsako dolar provizije. In kadar spoznajo, da si eden izmed onih, ki se jih ne znajo otesti, so ti zmerom za petami. Danes iščejo nove naročnike za kakšen delavski list ali časopis, jutri pobirajo prispevke za španske lojaliste, pojutrišnjem darove za nesrečnega rojaka, ali za pogorelece iz njegove rojstne vasi ali morda za novo cerkev ali pa kulturni vrt. Toda, to je samo majhen del njihovega dela za narod ali za človeštvo v splošnem. Prideš na prireditev in vidiš, da isti ljudje strežejo za barom, letajo sem in tja, kakor da bi jim gorelo za hrbtom, glasno prodajajo potrošne listke, ali pa z nervozno naglico spreminjajo kulise na odru, maskirajo igralce, ali režirajo igro, če niso sami v igri.

Tudi to je samo majhen del njihovega kulturnega dela. Kdo pa vrši predsedniško, tajniško in drugo delo pri raznih organizacijah? Zopet oni! Mnogi izmed njih pripadajo štirim, petim organizacijam, in pri enem društvu vrše predsedniško »čast«, pri drugem tajniško, in seveda: veliko »šarž« — veliko dela, veliko požrtvovalnosti! Na vrhu vsega tega pa morajo pisati v časopise, da privabijo čim več naroda na svoje prireditve. Pisati dopise jim je še najbolj težko delo. Njih roke so utrujene od dela in v pisavi niso bili nikoli posebno vešč, toda hočeš nočeš, pišejo vse eno. Ako pa se zgodi, da urednik zavrže njihov dopis ali ga morda po nesreči izgubi, je bil ves trud zaman.

Ko človek premišlja o njih trudapolnem delu, se nehotе vprašuje, kaj je njihovo plačilo?... Odgovor je negativen. Plačila v devetdesetih primerih ni, marveč sama izguba!

Naj navedem samo nekaj negativnih točk društvenega in kulturnega delavca:

Ker prodajajo vstopnice in podobne stvari, jih morajo tudi kupovati — roka roko umiva.

V njih družinah je pogostoma prepir. Njih žene rade tarnajo: »Zakaj sem te vzela, ko te ni nikoli doma; otroci te niti dobro ne poznajo.«

V tovarni niso posebno dobri delavci; med delom premišljajo o sejah in zgodi se, da radi tega premalo producirajo. Brez dvoma je radi tega že marsikateri izgubil delo. Tu in tam se kateri tudi potolče. Nekdo mi je pripovedoval:

»Zadnjo nedeljo sem govoril na neki društveni slavnosti. Ves zaspan in utrujen sem drugo jutro premišljal pri delu, kaj sem prav za prav govoril, ko me stroj nenadoma ugrizne v prst. Malo je manjkalo, da ga nisem izgubil.«

Lahko bi navedel še več podobnih slučajev, toda čemu, ko vemo, kako se godi. Vemo, sem dejal... Samo nekateri vedo, ne vedo pa tega oni, ki so že mnogokrat izrekli nepremišljeno in krivično sodbo nad njimi, češ, zato so aktivni pri društvih in narodnih domovih, da si napolnijo prazne žepe. V resnici pa je prav nasprotno!

Pred kratkim sem poslušal neko našo zelo požrtvovalno društveno in kulturno delavko, ko je pripovedovala, da bi imela lahko lepo hišo, ne le hišico, ako bi se ne brigala za naše kulturno življenje — »vseeno«, je hitro dodala, »popolnoma nič se ne kesam, da nimam velike hiše. Kaj pa bi danes bili naseljenci, ako bi vsi počivali in se ne bi nihče brigal za kulturo in izobrazbo?...«

So še druge neprijetnosti, ki so jim naši javni delavci izpostavljeni. Marsikateri je storil sto premišljenih korakov, a radi enega samega, nepremišljenega se je, kakor pravimo, »ubil« v javnosti. »Stvar, organizacija, akcija je propadla, ker je bil o n zraven, ker jo je o n vodil,« in tedaj smo zelo radodarni z besedami kakor so »reakcionar«, »materijalist«, »demagog« itd. Smo pač podobni oni množici, ki vedno drži z zmagovalcem, dočim je pripravljena premagancu stopiti na vrat. Well, smo pač ljudje!...

In vendar, oni, ki so zašli na trnjevo pot, oziroma v aktivno društveno in kulturno življenje, ne morejo več s

Slika iz razdejanega Teruela, za katerega so se bili najbolj krvavi boji

te poti in ne gredo v blaženi »pokoje« kakor sto in sto drugih. Vse karte padajo v njihovo škodo, a vseeno ne prenehajo z igro. Res da v trenutku razočaranja radi govore, »še do novega leta bom aktiven, potem pa bom vse skupaj pustil,« toda ob letnem obratu niso le še na svojem mestu, ampak si rok svojega umika v »pokoje« ponovno podaljšajo in si nalože celo več dela.

Da, to so ljudje, ki so pripravljeni vse žrtvovati za svoje ideale, za izboljšanje človeške družbe. Niso srečni, ako prestanemo ne delajo, podnevi in ponoči. Edino plačilo, ki ga dobe, je notranje zadoščenje in s tem uveljavljanje svoje individualnosti, posebno tedaj, ko vidijo, da njihovi žulji kale. S sveto pobožnostjo se ozirajo po svojih zgradbah in ponosno govore: »Glejte ta dom smo zgradili mi, ta dom je sad našega dela!«

Da, v naših narodnih domovih, v naših podpornih organizacijah, v našem kulturnem življenju se zrcali moč, pridnost in vztrajnost bivšega hlapca in delavca iz stare domovine. *Prav te osebe so tudi postavile temelj naši novi kulturni organizaciji, Cankarjevi ustanovi.*

Vsem opisanim kulturnim delavcem gre vsa čast in priznanje in prav tako vsem tistim, ki sicer niso v ospredju, vendar pa ob vsaki priliki posegajo v svoje žepe in tako pomagajo riniti naš težko natovorjeni »kulturni voz« po strmem klancu lepšemu in svetlejšemu življenju naproti. Dokler jim imamo med nami, se ni bati, da bomo umrli. Da bi še dolgo živeli!

T O I N O N O

Če bi demokracije ne bile slepe in gluhe. Francoski publicist Henri de Kerilis je v listu »Epoque« napisal med drugim sledeče stavke: »V resnici so vse demokracije bolne — žalostno a resnično — vse so istočasno bolne, udarjene s slepoto in malodušnostjo. Strah jih je pred napori, strah pred tveganjem, strah pred vojno, strah pred vsem. To je najbolj aktualna drama današnjih dni in tembolj nepojmljiva, ker razpolagajo demokracije vendar z resnično in zadostno močjo. Gospodarice so morij, virov surovin, zlata, zastopnice veliko večjih rezerv na ljudstvu kakor totalitarne države, so praktično nepremagljive, če bi bile solidarne, združene in odločene, da branijo in vzdržijo svoje postojanke v svetu.«

Da, državljani demokratskih držav bi res lahko mirno spali. Angleški mornariški strokovnjak, lord Strabolgi, ugotavlja glede pomorskih sil Anglije in Francije na eni, in Italije in Nemčije na drugi strani, sledeče številke: velikih bojnih ladij 22 : 4, velikih križark 22 : 10, malih križark 57 : 16, uničevalnih ladij 104 : 51, podmornic 113 : 88, letalskih matičnih ladij 9 : 0. Pri tem pa Amerika ni všteta. Da, če bi se demokracije svoje moči in dostojanstva le dovolj zavdale,

125.000 beguncev je zapustilo Nemčijo od leta 1933, dalje; med temi je Judov 110 tisoč, od katerih se jih je 16.709 naselilo v Palestini.

Alfred Einstein je izdal ta-le novoletni poziv demokratičnim narodom: »Junaška borba španskega naroda v obrambo svoje svobode je v svetovni zgodovini dejstvo, ki obnavlja v nas upanje v boljšo bodočnost. Zmaga je gotova. Če bi demokracije storile, kar bi po zakonih morale storiti, bi ta junaki narod moral že davno zmagati. Vsi, ki čutijo človeško, morajo, predno bi bilo prepozno, uvideti potrebo, da se združijo proti sovražniku človeštva.«

Čudne prepovedi. Nek newyorški list je nedavno objavil seznam kurioznih prepovedi, ki so še danes v veljavi v raznih državah U. S. A. Tako je na primer v Virginiji prepovedano imeti v stanovanjih kopalne kadi. V Bostonu je prepovedano igrati na gosli in imeti pse, ki so višji od 30 cm. V Ohiju morajo pasanti ponoči na ulicah nositi s seboj luč, ravnotako kakor vozila. V mestu Centrale si moški ne smejo briti brk, ker smatrajo nečastno za moške, da bi hodili okrog z gladko obritimi obrazi kakor ženske.

Naselbina »Leon Blum« se ustanavlja v

Palestini. To novo naselbino ustanavljajo novi priseljenci iz Amerike.

Londonska megla. Francoska državnik Chautemps in Delbos sta bila meseca novembra v Londonu na političnih posvetovanjih. London je, kakor znano, zelo megleno mesto. Ko sta se državnik vračala, je vladala zopet gosta megla in Chautemps je vzkliknil: »Glej kako strašna megla!« »Res,« se je nasmehnil Delbos, »sedaj še manj vidiva, kakor takrat, ko sva prišla!«

Zastopnik Jugoslavije pri vladi nacionalistične Španije, je v imenu svoje države voščil generalu Francu veselo novo leto z željo, da bi v tem letu njegovo orožje zmagalo.

Šest milijard dinarjev za nacistično propagando v inozemstvu. »Daily Herald«, glasilo angleške delavske stranke poroča, da je berlinski urad za propagando v inozemstvu izdal v minulem poslovnem letu 20 milijonov funtov šterlingov za to propagando. Ta urad zaposluje v inozemstvu 25.000 nacional-socialističnih agentov in 2450 zastopnikov nemške tajne policije. V 45. državah vzdržuje 548 nacionalno-socialističnih organizacij in 300 časopisov, ki so njegova last, ali pa jih vsaj znatno podpira. Takih listov izhaja tudi v Jugoslaviji več,

Nekaj Puškinovih pesmi

Prevedel Mife Klopčič

ČAADAJEVU

Ljubezni, upanja in slave
prevara naglo je prešla.
Prešle mladosti so zabave
kot dim, kot jutranja meglà,
A še kipi v nas hrepenenje:
srce v nestrpnosti kriči,
ko domovina nam ječi
in si želi iz spon v vstajenje.
Vsi čakamo drhtè, da pride
svobode svetle sveti dan —
tak čaka fant, v ljubezni vžgan,
da se z dekletom svojim snide.
Dokler za čast srce živi
in za svobodo vseh goriva,
naj domovini posvetiva
vse svoje misli in vse dni.
Veruj, prijatelj: pride dan,
ko sreče zarja ljudstvu sine,
Rusija vstala bo iz sanj,
in v samodržstva razvaline
znak najinih imen bo vžgan.

P. J. Čaadajev (1794—1856), kasnejši slavnj ruski mislec, tedaj gardni častnik, Puškinov prijatelj, ki je s svojimi svobodomiselnimi nazori zelo vplival na pesnika. — Stiha »Veruj, prijatelj: pride dan, ko sreče zarja ljudstvu sine« sta bila gravirana v tajne znake, ki so jih nosili pregnani dekabristi v Sibirijo.

EPIGRAM

Komaj je car postal,
že se o njem raznaša hvala:
pri priči je sto dvajset jih v Sibirijo poslal,
a pet jih je obesil na vešala.

Ko je car Nikolaj I. zasedel prestol, je prišlo do upora dekabristov (1825). Upor je bil zatrt, 5 upornikov obešenih (1826), nad sto izgnanih v Sibirijo. Med obešenci in izgnanci je bilo mnogo Puškinovih prijateljev.

V SIBIRIJO

V sibirskih rudnikih gorje
naj vaše spremlja potrpljenje:
saj žrtve blagoslov rodé,
uspelo vaše bo stremljenje.

Naj upanje, ta brat gorja,
krepi pogumnost vam pregnancem
in vnema radost vam izbrancem:
nekoč trpljenje se konča!

Verujte, bratje, pride čas,
ko bratstvo stre jetniške mreže
in vas ljubezni klic doseže,
kot glas je moj prišel do vas.

Okovi težki se zdrobe,
podró se ječe — in vesela
svoboda vas bo spet objela,
in spet dobite meč v roké.

To poslanico je poslal Puškin pregnanim dekabristom v Sibirijo po ženi dekabrista Muravjeva, ki se je na poti za možem v Sibirijo ustavila januarja 1827 v Moskvi. Na poslanico je odgovoril pregnani pesnik A. Odojevskij.

VOZ ŽIVLJENJA

Čeprav ga bremz včasih res teži,
hiti z lahkoto voz po trdi cesti.
Čvrsto na kozlu sivi čas sedi
in konje v dir podi, voznik naš zvesti.

Na voz se spravimo, ko vstane zor,
bojazni v naših srcih ni nobene.
Ni mar za brezna nam ne za odmor,
kričimo, naj voznik še bolj požene.

Opoldne že pogumnosti ni več,
dodobra nas je v vozu premetalo.
Vsak plitev jarek je prepad grozeč
in vse ječi: »Počasi, ti budalo!«

Voz odskakuje dalje v temno noč —
navajeni smo že odskakovanja.
Nočišču bližamo se dremajoč,
a čas voznik konjiče nam priganja.

ONDAN POVEDALI SO CARJU

Ondan povedali so carju zadnjo vest,
da rabelj puntarskega Riega je obesil.
»No, to me veseli,« dejal lizun je zvest,
»spet svet se enega je lopova otresel.«
Vsi so utihnili, povsili oči,
vse je zmedeno, vse molči in v tla strmi. —
Že res, da bil je Riego pred cesarjem kriv,
priznam — a rabelj mu zato je vrat zavil.
Se boste slepi, nagli jezi prepustili
in žrtev rablja še po smrti sramotili?
Saj niti car ni maral takega slugaštva,
molčé sprejel je tako laskanje vladar.
Podrepni vi lizuni! — varujte vsekdar
še v podlosti si videz vsaj plemenitstva.

Če kdo misli, da je Cezar in ljudje ne soglašajo z njim, ga pošljejo v norišnico. Če mu verjamejo, postane diktator.

Pravilen izgovor. Neka ženska se je na vlaku pogovarjala s sopotnikom. Pravila mu je, da je bila že pred meseci v Kaliforniji in je zgovorno opisovala San Jose. Mož je poslušal, potem pa je dejal, da zna lepo pripovedovati, ampak da izgovarja ime mesta napačno. »Pravi se 'San Hoze',« je dejal in dodal: »V Kaliforniji izgovarjate vsak J za H. — Kdaj pa ste bili tam?« — Nekaj časa je premišljevala, nato pa odgovorila: »Meseca hunija in lulija.«

Ob zadnji uri

Igra v enem dejanju.*)

OSEBE:

IVAN GORNIK, poslanec; ob pričetku igre je političen jetnik.

MIRA, njegova žena.

OLGA, njegova sestra.

MILAN TIČAR, profesor.

ANTON BLAŽEVC, strojevodja.

VERA PRET, učiteljica.

GROF RAUHENBURG, delegat vlade.

Soba v Gornikovem stanovanju. Na levi vrata v pred-sobje. Na desni vrata v sosedno sobo. Zadaaj dvoje oken. Če se odpro, se vidi ljubljanski Grad, na katerem vihra črna-rumena zastava.

Soba je opremljena malomeščansko. Na levi zofa, dvoje naslanjačev in mala mizica; na desni, obrnjena proti sredi, pisalna miza in stol. Pred mizo otomana. Med okni omara s knjigami.

Dejanje se godi pod staro Avstrijo.

VERA (*napol sedeča, napol ležeča na otomani*): Čemu se truditi s tolažbo, ko tolažbe ni? Konca ne bo, dokler ne bomo vsi pod zemljo. In vsi pomremo na strašen način.

MIRA (*pri pisalni mizi*): Ni se čuditi, da izgublajo ljudi v tem peklu ravnovesje in upanje in vero —

VERA: Kaj izgublajo? — Oči se nam odpirajo. Spoznavamo, da je nad nami nekaj strašnega, neko demon-sko božanstvo, ki se roga življenju in uživa v našem trpljenju, v naših mukah, v naši grozi — posebno v naši grozi... Ali še dihamo zrak? Ne, grozo dihamo, v katero se izpreminja vsa zemeljska atmosfera. Misliš, da ti je pihnila hladna sapica v obraz? — Ne! Tisti demon demonov je dihnil vate, in od tega ti zmrzuje srčna kri.

TIČAR (*ki je sedel v naslanjaču na levi, plane pokonci in hodi po sobi*): Vera! — Vera! — Iztrezni se!... To je neznosno. Tri take Kasandre v mesto, pa zblaznimo vsi.

MIRA: Za božjo voljo, ne razburajte se še vi. To ni olje za take valove.

TIČAR (*postane*): Kaj se vendar godi z nami? Vsi vemo, da to življenje ni veselica. Pol planeta izpremenjenega v bojišče, zemlja pognojena s trupli in krvjo, očetje umirajo od granat, otroci pa od lakote — ali naj se povrh še duševno izgledamo, namesto da okrepčamo vsaj ono malo duha, kar nam ga je še ostalo? Tako silno bomo potrebovali vsako trohico uma, če hočemo kdaj obračunati z začetniki tega klanja.

VERA: Kdo bo obračunaval? Kako in s kom?

TIČAR: O! (*Sede.*)

MIRA: Vekomaj gotovo ne more vladati ta zblaznela krivičnost. Ni mogoče. Toda kje je moč, ki bi jo strla? Ne vidim je. In vendar — in vendar nas vsa ta leta vsak dogodek uči, da je moč edina pravica na zemlji.

VERA: Na zemlji in v nebesih in v peklu. Ampak kaj je moč? — Vi jo vidite v polkih, kadar se vijejo kakor ogromne kače skozi mesto, in v topovih, pod katerimi se trese zemlja, in v ječah in v vešalih. Oh! Če bi bila moč v cesarjih in generalih in krvnikih, bi živelo upanje. Pa so tudi oni le orodje one moči, ki je neskončno hudobna in skrivnostna. In vsi smo obsojeni...

TIČAR: To je Vera, ki je nekdanj bila ponosna, da je

znaal svobodno misliti, in je vžigala plamene v mladih očeh!... O, milijoni, ki leže v skupnih grobovih po tujih deželah, niso edini mrtveci v tej vojni. A nihče ne preceni in pretehta, kar je ubitega v živih dušah.

(*Od nekod se sliši bobnanje korakajoče čete.*)

MIRA (*vzdihne*): Menda nova čreda za klavnico. Kako smo otopeli, da se ne zgrozimo ob najstrašnejših ranah, ko smo nekdanj omedlevali, če je padla kaplja krvi iz nosa. Vest o enem umoru nas je včasi pobila, sedaj nas sto ti-soč nasilnih smrti ne pretrese. Gledamo, kako gonijo mlade in stare dan na dan — kam? In — ne zgane nas.

TIČAR: In včasi se zgodi kaj, kar je na las podobno čudežu, pa ni čudež.

MIRA: Na kakšen čudež mislite?

TIČAR: Prezgodaj je govoriti o rečeh, ki se utegnejo zgoditi, nepričakovano, presenetljivo, o nenaslučenih izpremenbah in obratih, in ker je prezgodaj, je najbolje ne govoriti.

MIRA: Ne vem, kaj je v vaših mislih, in če bi mi razložili, vam nemara ne bi mogla slediti. Tako sem že oslabela v srcu, da so vse naokrog same uganke. Ivan je bil tako močan, da sem se ob njegovi moči sama čutila hrabro. In verjela sem, kakor je on verjel. Odkar ga ni, se bojim.

TIČAR: Za njega?

MIRA: Ne, ne. Kaj bi se bala za njega? On ne bi hotel, da bi se bala zanj. In zakaj? On ni prvi, ki so ga prijeli, ker so si dali pravico zapirati vse, ki ne kleče na kolenih in jih ne obožujejo. Saj se je sam čudil, da ga niso že davno dali pod stražo. Ali to je vse, kar mu morejo storiti, ker ni nikomur skrivil lasu na glavi.

VERA: Za to ne vprašuje hudobna sila, ki se igra z nami kakor mačka z mišjo. (*Počasi vstaja.*) Pred mojimi očmi se razvija čudna slika vesoljne krvave satire. Ogromna nevidna roka nas počasi, počasi, vleče iz goste teme, iz globočin zverinstva, dviga iz nižin divjaštva, privede nas na višave neke navidezne kulture, odpre nam pogled v čudovito krasno fato morgano, in tisti hip, ko se zbude v naših srcih najsvetlejši upi, ko od lepote opojeno človeštvo zakliče: »Pozdravljena naša bodočnost«, se utvara razblini, pred našimi očmi se razgrne strašna resničnost in ko se nam duša napije vse groze, nas roka zdrobi in vrže naše ostanke na gnojišče. (*Odhaja k vratom na desni.*) Ej, poglejmo v kuhinjo, če je še kaj tam, kar bi se moglo položiti v lonec. Ni li vse to smešno? (*Se nenaravno zasmije in odide.*)

KRATKA PAVZA

MIRA: Od dne do dne je bolj čudna. Tako čudna, da se človek res boji zanj.

TIČAR: Jaz se ne bi bal niti zanj. Ničesar se ni bal. Le da so vsi živci, če niso popolnoma otopeli, že tako napeti, tako neverjetno napeti, da bi utegnili popokati pred odrešitvijo.

MIRA: Odrešitvijo, pravite? Kako? Kako je odrešitev mogoča?

TIČAR: Gospa Mira, prezgodaj je, da bi govoril o ciljih, ki se lahko razkade, o sredstvih, ki se ne morejo nikjer kupiti. Naši samozvani bogovi igrajo svojo igro, a med nami jih je nekaj, ki nočejo biti le figure, temveč hočejo imeti svoj delež v igri. Oni nam ne kažejo svojih potez; kako naj bi jih mi? Le to je, da gre v tej igri za čas nemara bolj kot za vse drugo. Ena stran mora priti prepozno z odločilno potezo.

*) Objavljeno prvič v ameriškem »Cankarjevem Glasniku« l. 1937.

MIRA: In kako je s tem prizadet Ivan? Saj ne more en biti v nikakršni nevarnosti. Njega so le odpeljali — kakor pravijo — kot političnega osumljenca, kakor sto in sto drugih, da ga imajo pod nadzorstvom in da mu preprečijo stik z ljudmi. Ali ni tako?

TIČAR: V vašem srcu je pogum, in zato je bolje, da poznate resnico.

MIRA: Resnico?

TIČAR: Da. Ivana niso le »internirali«; njega tožijo.

MIRA: Tožijo? Česa? Tedaj... tedaj je v nevarnosti!

TIČAR: Kako naj govorim, če se takoj razburite? V nevarnosti! Kdo ni v nevarnosti? Ne, v taki nevarnosti, kakor nemara mislite, ne more biti. Ničesar mu ne morejo dokazati, da bi ga mogli obsoditi. Do dobrega sem prepričan, da je to le nova poteza, s katero bi radi kaj dosegli. Kaj? O tem ugibam, pa ne uganem. Mislim, da je obupna poteza. Mudi se jim, pa jim obup narekuje blazne ideje, s katerimi bi zadnjo uro radi rešili, kar propada.

MIRA: Še nikdar niste govorili v takih ugankah. Zakaj, gospod Tičar? Kaj preti Ivanu? Zakaj ne bi smela vedeti resnice?

TIČAR: Resnica! — Resnica se skriva, in le ugibanje je mogoče.

MIRA: Povejte mi vsaj, kaj ugibate. Nemara sem Ivanu potrebna, bolj potrebna, kot v vsem življenju od najine poroke. Če morem kaj storiti zanj, moram ostati zdravega uma. Tako sem se borila ves čas, da ne omedlim, da se ne vržem v strašni blazni tolmun, da ne opešam pod grozno moro, ki nas tlači vse in pritiska hudobneje in okrutneje od dne do dne. In sedaj, prav sedaj —

TIČAR (*ji seže v besedo*): Ne, ne! Vi ne smete za Vero. Da, ostati morate močni za vsako ceno. — Torej čujte. (*Se avtomatično ozre, kakor da se boji nepoklicanih poslušalcev.*) Pred vsem morate vedeti, da se je mnogo reči izpremenilo, o katerih nam naši gospodarji nič ne povedo. Na bojiščih ni tako, kakor poročajo. Kar imenujejo »strategične umike«, »taktično menjavanje pozicij« in podobno, označuje v resnici poraze.

MIRA: Slučajne poraze? Začasne?

TIČAR: Tako slučajne, da so naši vojaki na bojiščih začeli spoznavati slabost navideznega velikana —

MIRA: In —

TIČAR: In se dramijo.

MIRA: Konec vojne? Konec vojne?

TIČAR: Konec vojne, če gre po sreči, in konec še marsičesa drugega. (*Vstane.*)

MIRA: Če bi to bilo res! Če bi to bilo res!

TIČAR (*skomizgne*): Kadar bo končano, bomo vedeli, ali je res, ali ne. Dotlej ne moremo nič drugega, kakor delati, kar nam naše skromne moči in razmere in sreča dopušča.

VERA (*vstopi*): Kos'lo bomo vendar imeli. Krompirja sicer ni, toda čudovito je, kako postane človek iznajdljiv, kadar je shramba prazna.

TIČAR: Ej, Vera, kako se nam bo zdelo, kadar zopet pokusimo resničen kruh iz prave moke?

VERA: Tega ne bo nikdar več. In če se kdaj zgodi, bo to le zadnja večerja, ki si jo obsojenec lahko izbere, preden ga obesijo.

MIRA (*se strese*): Vera!

VERA: Pa prišla nisem za to. Zunaj je neki Blaževc, ki išče —

TIČAR: Mene! Prišel je.

VERA: Torej naj vstopi?

TIČAR: Gospa Mira!

MIRA: Na vsak način. Če ga pričakujete, razpolagajte s sobo.

VERA (*odide*).

TIČAR: Če bi bil Ivan tukaj, bi bile vesti, ki jih prinaša gospod Blaževc, namenjene njemu prav tako kakor meni. Zato bi vas povabil, da ostanete tukaj. Edino — če... če naznanilo ne bo ugodno —

MIRA: Če stvar ni ugodna, je najbolje, da je naznanilo enako. Vse je boljše od te večne negotovosti.

BLAŽEVC (*vstopi*): Dober dan, gospod Tičar.

TIČAR (*mu gre naproti in mu stisne roko*): Dobro došli! Gospod Blaževc, to je Ivanova soproga. V njeni navzočnosti lahko odkrito govorite.

BLAŽEVC: To me veseli. Človek je vendar človek in se naveliča držati jezik vekomaj za zobmi in tehtati vsako besedo, preden jo izpusti izmed zob.

MIRA: Sedite, gospod Blaževc.

BLAŽEVC (*sede*): Hvala, gospa.

TIČAR: Kdaj ste prišli?

MIRA in TIČAR (*sedeta*).

BLAŽEVC: Pred eno uro sem oddal lokomotivo.

TIČAR: In ste že bili v mojem stanovanju?

BLAŽEVC: Kako bi drugače vedel, da ste tukaj?

TIČAR: In kaj je novega?

BLAŽEVC: Polne vreče. Če bi državni pravdnik slutil, bi me pri tej priči konfisciral.

TIČAR: Dobre volje ste.

BLAŽEVC: Mati mi je pravila, da se še kot otrok nisem znal jokati. Pa vas bo bolj zanimalo to, da so vsa vaša sporočila prišla do vojakov. Na poti je moj stroj imel tri neizogibne nezgode, ki so me, seveda strašno jeznega in preklinjajočega morale zadržavati, dokler nisem dobil nekoliko vesti, katerih ni v naših časopisih, pa so se meni vendar zdele zanimive. Fantov na fronti sicer nisem videl, in mi je žal. Če bi bil še to poizkusil, bi bil najbrže ostal tam, pa ne živ. In komu bi koristil mrtvi Blaževc? Izvedel sem pa toliko, da se gode med vojniki nezaslišane reči. Stara disciplina se je izkadila v zrak. Strah, da je tovariš drugih misli, je splaval po vodi. Svoje odbore imajo in ubogajo jih bolj, kot polkovnike in generale.

TIČAR: Ali je to zanesljivo?

BLAŽEVC: Zanesljivo kakor sveti Miklavž pred božičem. Fantov, starih in mladih, se je lotilo domotožje. Nenadoma so se spomnili, da nimajo domov pred seboj, ampak za seboj. Nemara je še kaj drugega poleg domotožja. Železnice nikdar niso imele toliko dela, kolikor ga bo prihodnje dni. Tja smo jih vozili po vrsti, zdaj ta polk, zdaj to brigado. Nazaj, se mi zdi, bodo hoteli vsi naenkrat.

TIČAR: Ali je bilo še kaj bojev?

BLAŽEVC: Na drugi strani se delajo, kakor da se bojujejo, in nemara res mislijo, da se. Ne bom se čudil, če bodo njihove zgodovinske knjige govorile o zmagah, katerih ni nikdar bilo. Pri nas je vedno veljalo, da je boj le tam, kjer se tepeta vsaj dva. Naše dolgočasi to skoraj tako kakor cesarske obljube.

MIRA: Torej mislite, da se približuje mir?

BLAŽEVC: Janezi rabijo druge besede, ampak pomen bo skoraj enak. Janezi so robati, ampak po mojih mislih je dobro, da so, kakršni so.

TIČAR: Vaše vesti so vredne toliko, da jih ne bi mogli poplačati z našim papirnatim denarjem.

BLAŽEVC: Nič ne skrbite, gospod Tičar. Če ima človek kaj prepričanja, se mi zdi, da mu to kaže pot jasneje kot nagrade. Sedaj bi rad pogledal, ali je doma vsaj dovolj čiste vode, da se more človek pošteno okopati in sleči umazanega mašinista. (*Vstaja.*)

MIRA: Koliko hvaležnosti smo vam vendar dolžni vsi, vsi, ki bomo po taki dolgi, strašni noči zopet gledali sonce!

BLAŽEVC: Gospa, tudi jaz ljubim sonce, in doma je nekoliko malih Blaževcev, ki tudi potrebujejo svetlobe in toplote. Dobro se imejte in zdravi ostanite. (*Odhaja. Mira ga spremlja do vrat.*)

MIRA: Moj Bog, moj Bog! Če se to posreči!

TIČAR: Izpolniti moramo pač tudi svojo dolžnost. Mislimo na ljudi, kakršen je Blaževc. Mislimo na naše vo-

jake, ki stavljajo vse na kocko. Karkoli storimo, ne bo toliko, kolikor store oni... Upajte, gospa Mira, upajte!

OLGA (*vstopi obstane pri vratih, pogleda oba s srepim pogledom, hoče nekaj reči, pa zaihti in se razjoka.*)

MIRA in TIČAR (*pohitita k njej.*)

MIRA: Olga — kaj je s teboj? (*Odvedeta jo do nasla-njača in posadita.*)

TIČAR: Olga. Olgica!

MIRA: Kaj se je zgodilo?

OLGA (*se bojuje z jokom; naposled*) — ob-ob-obsodili so ga! (*Obupno zaplaka.*)

MIRA: Obsodili? — Ivana?

OLGA: Da.

TIČAR: Olga, umiri se. To še nič ne pomeni.

MIRA: Obsodili!... Na koliko?

OLGA (*skoraj brez glasu*): Na smrt.

MIRA: Moj... Bog... (*Se zgrudi.*)

TIČAR (*priskoči, da bi jo ujel, pa vidi, da je v nezave-sti. Pohiti k vratom, odpre in zakliče*) — Vode! Vera, vode!

OLGA (*dvigne glavo in opazi, kaj se je zgodilo. Po-plekne poleg Mire in ji boža čelo*): Mira, uboga Mira!

TIČAR: Olga, Olgica, ne obupavaj, in umiri se! In po-magaj mi z Miro! Nič še ni izgubljenega, verjemi mi!

(*Dalje prihodnjč.*)

Roger Martin du Gard

Koncem leta 1937 je dobil najvišjo — Nobelovo nagra-do za leposlovje francoski pisatelj Roger Martin du Gard (izgovori Rožé Marten dū Gar). Ta veliki književnik je res zaslužil to nagrado. Pri Slovencih je bil doslej nepo-znan, ker ni prevedeno še nobeno njegovo delo na naš jezik. Vsi drugi narodi ga prevajajo. Svoje bralce hočemo vsaj malo seznaniti z njim.

Martin du Gard je socialist, in sicer politik, toda nje-gov svetovni nazor je d e m o k r a t i č n i s o c i a l i z e m. V vseh njegovih delih se izraža vzvišena človečanska ideja, združena s socializmom. Toda v nobenem njegovem romanu ni vsiljenih pridig, niti cenjenih socialnih efektov, kakor je to pri slabih socialističnih ali levičarskih pisate-ljih. Martin du Gardovi romani so dela trajne literarne vrednosti.

Nikdar ni aktivno nastopal v vsakdanjem političnem boju, toda njegovo literarno ustvarjanje ga je usmerilo v socializem. Kot skoro nedosegljiv poznavalec življenja in ljudi je mojstrsko obdelal sodobno življenje v svojih ve-likih delih.

Njegov veliki socialni roman »Jean Barois« odli-kuje največja enostavnost. V svojih romanih obdeluje ljudi, ki jih je srečal v svojem življenju in ki jih vodijo najrazličnejše težnje. V celém ciklusu romanov srečamo najvidnejše predstavnike francoskega in mednarodnega socializma. Literarno je ovekovečil Jauresa in v emigra-ciji umrlega vodjo italijanskih socialistov Filipa Turattija.

Pričakujemo, da bo katera slovenska založba izdala kak njegov roman v slovenskem prevodu vsaj zdaj, ko je postal mož Nobelov nagrajenec.

Razmerje med socijalisti in komunisti v Franciji

Od 27. julija 1934. l. tvorita v Franciji socijalistična in komunistična stranka t. zv. »delovno skupnost«. Ta de-lovna skupnost naj bi vodila po želji obeh strank k »or-ganski enotnosti«, t. j. k združitvi obeh. »Odbor za zdru-žitev«, v katerega sta poslali obe stranki svoje zastopni-ke, ima nalogo izdelati osnovo, na podlagi katere bi se izvršila združitev. Dne 24. novembra 1937. pa je sklenilo predsedništvo socijalistične stranke, da sicer ostane pri sodelovanju v akcijski skupnosti s komunistično stranko ter bo še dalje stalo na stališču združitve obeh strank, toda bo »razgovore, ki se vrše v odboru za združitev, za-časno prekinilo«.

Dolgo se je že razmerje med obema proletarskima strankama poslabševalo. Siloviti napadi po časopisju ko-munistov na voditelje socijalistične stranke in živa agita-cija med člani in somišljeniki socijalističnega pokreta, so izzvali med socijalističnimi pristaši nevoljo in odpor. V strokovnih organizacijah, ki so že enotne, nastopajo ko-munisti kot posebna skupina in skušajo strokovne orga-nizacije »kolonizirati«: vsa važna zaupna mesta zasesti s svojimi zaupniki ter na ta način vso organizacijo podvreči svojemu vplivu. Mnogi socijalisti se boje, da se bo to po-novilo tudi po združitvi v enotno politično stranko.

V socijalistični stranki, ki je enotna, ima pa v svojem okvirju več skupin, se razvija pod vodstvom Paul Fa-u-r-e-a in S e v e r a c-a pokret, ki stremi za ostrejšo in za-vestnejšo obrambo proti komunističnim napadom. Njih glasilo »Socialist« je pisano v ostrem protikomunističnem

smislu. Ampak tudi izven te skupine pridobiva v posled-njem času na veljavi mnenje, da bi zahtevala združitev mnogo več jasnosti in edinosti v vprašanih ideologije, po-litike in organizatoričnih principov stranke, kot pa jo ima obstoječa »enotnost dela«, če naj združenje ne pomeni samo utopitev socijalistične stranke v komunistični, am-pak združitev obeh strank v višjo skupno enoto.

Neposredni povod za prekinitev pogajanj o združitvi je dal članek, katerega je objavil tajnik komunistične inter-nacionale Dimitrov ob priliki 20 letnice oktobrske revo-lucije. V tem članku je Dimitrov označil kot vzrok zmage fašizma v Italiji, Nemčiji in Avstriji, da so na vodstvu or-ganizacij delovnih mas teh držav bili »politični straho-petci in izdajalci proletarijata«, ki so »rešili gospodstvo kapitalizma in vrgli delovno ljudstvo v roke fašizma«. On je ponavljal stari izrek: »Nemogoče je napraviti konec s kapitalizmom, če ne bomo napravili konca s socijalno de-mokracijo v delavskih vrstah«. Istočasno je obdolžil »re-akcijske voditelje socijalistične internacionale«, da so razvijali »silovito energijo, da bi kolo zgodovine okrenili nazaj«. Končno je proglasil kot znak poštenega pristaša delavskega razreda za vsakogar ne njegovo stališče do socializma in sovjetske unije v principu, ampak do so-vjetske unije, kot je danes; torej po njegovem razmerju do stalinizma, do Stalinovega gledanja na probleme in njih reševanje, do terorja proti »trockistično-buharinov-skim agentom fašizma«.

Predsedništvo socijalistične stranke je na izvajanja Di-

Angleški vojaki v Sangaju pod japonskim nadzorstvom — plačilo za angleško oklepanje

mitrova odgovorilo: »Ker organska skupnost obeh strank ne sme biti utopitev ene stranke v drugi, ampak združitev obeh strank, pomenijo izvajanja Dimitrova nepremostljivo oviro«.

Sklep predsedništva je bil sprejet z večino vseh glasov proti glasu s. Jeana Zyromskega, ki utemeljuje svoje postopanje v »Populair-u, glavnem glasilu socialistične stranke tako-le: Glasovanje proti resoluciji predstavništva nikakor ne pomeni odobravanje Dimitrovega članka. Tudi po mnenju Zyromskega bi morala biti združitev obeh strank spojitev, ne pa utopitev ene stranke v drugi t. j. likvidacija socijalistične stranke. Tudi on se upira priznati nezmotljivost sedanje sovjetske vlade. »Podpiranje sovjetske vlade, čuječa solidarnost, razumevanje nujnosti njenega boja in njene obrambe — da! Toda nobeno malikovanje! Priznanje doseženih uspehov, izvršenih naporov, pridobljenih koristi — da! Ampak nikako odrekanje pravici na svobodo kritike, ki je neobhodna za razvoj vsakega revolucionarnega pokreta!« Kljub temu pa smatra sklep predsedništva za napako. Gotovo so težkoče in zapreke, ki stoje na poti organske enotnosti; ampak te morajo biti odstranjene z aktivnim udejstvovanjem v okrilju »odbora za združitev« v smislu predlogov in zamisli socijalistične stranke. Tudi on obsoja napade komunistov na socijalistično stranko; toda taki napadi so se vršili tudi pred združitvijo socijalističnih strank l. 1905. Zapreke morajo biti samo povod aktiviranju sil za združitev, ki se bo sama uveljavila, ker odgovarja čutenju množice »Enotnost ni mrtva, zatoraj: Živela enotnost!«

V nasprotju z Zyromskim so privrženci t. zv. »revolucionarne levice«, ki je posebna skupina v stranki, glasovali za resolucijo predsedništva. »Revolucionarna levica« je prihajala v zadnjem letu v vedno bolj ostro nasprotje s komunisti. Medtem ko je Zyromski skupno z Otonom Bauerjem, Danom in Dunois-em podpisal t. zv. »vojne smernice«, ki so obsojale revolucionarni defetizem v državah, ki stoje v prijateljskih odnosih s Sovjetsko unijo, je »revolucionarna levica« zastopala načela »revolucionarnega defetizma« v slučaju vojne tudi v teh državah. Medtem ko je Zyromski zastopal stališče solidarnosti s špansko republikansko vlado in boja proti politiki nevmešavanja, je »revolucionarna levica« ostro napadala zatiranje in preganjanje POUM (anarhistov in levičarjev) v Španiji. Radi tega napadajo komunisti revolucionarno levico kot »trockistično« grupo. Stališče revolucionarne levice k prekinitvi pogajanj o združitvi je Marcel Pivert v »Populair-u« orisal na sledeči način: »Težkoče za združitev temelje v politiki obeh strank. Komunistična stranka greši s svojim stremljenjem po nadvladi v delavskem gibanju; z zatiranjem revolucionarno razpoloženih manjšin; s ponudbami, ki jih dela cerkvi, militarističnim krogom, meščanskim demokracijam in z željo, prilagoditi se politiki »državljskega miru«; z metodami obrekovanja in fizičnega nasilja nad pripadniki svojega razreda. Večina socijalistične stranke pa greši s svojo reformistično politiko, ki pozablja na zahteve razrednega boja; s svojim pristankom na današnji družabni red in z omejitvijo svojega stremljenja le na njegove reforme; s stalnim nagnjenjem h kompromisni rešitvi vprašanj v dobi, v kateri razmere zahtevajo direktno sistematično borbo ljudskih množic za oblast. Vsaka stranka, nadaljuje Pivert, dela v praksi to, kar drugi očita. Komunisti očitajo socijalistom njih »socijal-demokracijo«, pa jo sami izvajajo med drugim v Španiji s podpiranjem desnčarjev in razbijanjem avantgarde delavskega razreda. Socijalisti očitajo komunistom stremljenje za »fronto vseh Francozov«, sami pa izvajajo isto politiko z odobravanjem vojnih kreditov, z opuščanjem boja proti klerikalizmu itd. Samo z zmago nad oportunizmom na obeh straneh,« zaključuje Pivert, »moremo zagotoviti ustvarjanje organske skupnosti.«

Ker so Francozi res kulturni ljudje, so med seboj strpni in z mirno presojo obravnavajo stvari. Tako se ni bati nič hudega. Socijalistična stranka, ki demokratično dovoljuje razne struje, ki so načelno za demokratični socializem, pa imajo v podbrnostih različna mnenja, bo torej še naprej utrjevala svojo organizacijo in moč, pri tem pa vselej sodelovala v ljudski fronti in jo branila.

ASTROLOGIJA

Šolstvo se je v naši dobi razvilo in se še razvija v vseh smereh, bolj kot se je prej razvilo v stoletjih. Nepismenost izginja. Piše in tiska in čita se več in več. Znanost napreduje, odkriva, prinaša na dan nova dejstva in ustvarja nove podlage. Ali pa smemo trditi, da koraka človeški um z enakimi koraki, da je duševno razpoloženje veliko bolj ugodno in spokojno, kot v preteklosti?

Mnogo znamenj kaže, da je mehanična doba pač ustvarila na materialnem polju mnogo udobnosti, o katerih se našim prednikom ni sanjalo, da pa nam ni podala skoraj nobene notranje stabilnosti in da je zanesla v ljudsko duševnost več zmede, razkroja, negotovosti in tavanja. Eno teh znamenj je astrologija.

Med najkrepkejšimi trditvami astrologov je ta, da je astrologija »najstarejša znanost na svetu.« Da je zelo stara, je že res; stari Kaldejci, Egipčani, Kitajci so jo poznali. Da je stara kot znanost, je le relativno res. Že primitivni človek je moral opazovati sonce in luno, ki sta mu pomenila dan in noč, jutro, poldne in večer, svetlobo in temo, letne čase, toploto in mraz. Ugotovitev ponavljanja neka-

terih pojavov na nebu mu je dala podlago za pojmovanje časa in stopnjema za prvi koledar. Kolikor je v tem bilo stvarnega opazovanja in logičnega izvajanja zaključkov, se to lahko imenuje znanstveno delo. Toda zasledovanje kretanja »stalnih« in »premičnih« zvezd se ni zadovoljilo s tem. Ko je bil skoraj vsak predmet na zemlji dobil svoj pomen v človeškem praznoverju, se je to moralo zgoditi tudi s skrivnostnimi lučicami na nebu. In tu se pričinja prava astrologija, od katere se je astronomija, ko se je zavedla sebe in svojega pomena, popolnoma in za vedno ločila.

Astrologija je znanost, astrologija je vraža.

Astrologija trdi, da vplivajo zvezde na razmere na zemlji, zlasti na človeka, na njegovo življenje, na njegovo usodo. Ko se človek rodi, ima svoj horoskop v zvezdnih konstelacijah, ki v prvi vrsti določa njegov značaj, njegovo »življenjsko črto«, njegovo usodo. Pa tudi pozneje vplivajo zvezde na njegovo dejanje in nehanje, na njegovo srečo in nesrečo. V zvezdah znajo astrologi čitati bodočnost posameznika in celih skupin, nekateri bolj, nekateri manj do-

Zimska pokrajina

ločno, po tem, kakor so bolj ali manj previdni. Povedati znajo na primer, da morajo ljudje, ki so bili rojeni v prvi polovici maja, biti zelo previdni, če gredo na potovanje meseca septembra; da bodo kupčije, če jih sklenejo med 1. in 10. aprilom rojeni, prihodnji teden, uspešne; da bo to in to leto »kritično« za državne uradnike.

V resnici ni osnovne razlike med astrologom, ki najde vse v zvezdah, med »indijskim mistikom«, ki čita bodoče dogodke v kristalu, ali pa ciganke, ki »čita« isto iz roke.

Splošna prosveta preganja praznoverje. Kljub temu ima astrologija prav sedaj svojo zlato dobo. V teku zadnjih pet in dvajsetih let se je prakticiranje astrologije ne podeseterilo, ampak potisočilo. Zdi se, da ima najrodovitnejše polje prav v Zedinjenih državah; zelo razširjena pa je tudi v Nemčiji in v Angliji. V Ameriki se množe

časopisi, ki se bavijo izključno s to rečjo, kakor gobe po dežju; naklada enega presega pol milijona. Mnogo dnevnih listov objavlja astrološke napovedi — prav tako resno kakor finančna poročila. Po nekaterih mestih je astrologov skoraj kolikor zobarjev.

Naraščajoča konkurenca ima seveda svoje posledice. Včasih je bil jezik astrologov nekakšna abrakadabra — čim bolj skrivnosten (in bedast), tem bolj učinkovit. Sedaj se tudi ti »učenjaki« bolj in bolj specializirajo. Govore in pišejo vsak za svojo klijentelo. Splošno se trudijo, da bi dali svojemu jeziku nekakšno znanstvenemu podobno navlako. Površnemu čitatelju se čisto zdi, da ni nobene razlike med astrološkim in kakšnim znanstveno strokovnim članom, vsaj ne v načinu pisave in rabi izrazov. — Kupčija mora biti dobra.

(Po »Cank. Gl.«)

2. redna glavna skupščina delavske kulturne zveze „Vzajemnosti“

Na predvečer 15. januarja je bilo posvetovanje *dramske in pevsko-glasbene podzveze*. Prisostvovali so mu delegati dramskih, pevskih in glasbenih odsekov iz Ljubljane, Lesc, Hrastnika, Celja, Maribora, Slov. Bistrice, Tezna, Studencev, Slivnice, Zabukovce, Liboj, Litije, Guštanja in Ptuja.

Sklenilo se je pozvati še enkrat vse dramske odseke, *koliko »igralskih abecednikov«* bi nabavili, da ve zvezin odbor vsaj približno naklado in da more potem določiti čim ugodnejšo ceno. Pričakujemo odgovorov na ta poziv. Poleg tega se je naročilo podzvezinemu odboru, naj pripravi nekaj novih iger, enodejank, rec. zborov in kratkih prizorov in naj se krajše stvari objavljajo tudi v »Vzajemni Svobodi«. Izdati je treba tudi nekaj novih not. Sredstva za to naj dobijo podzvezi s prodajo materiala.

V odbor *dramske podzveze* so bili izvoljeni: Bruno Leban, Jakec Isop, Rudolf Čebular, Mile Klopčič in Franc Miklavc.

V odbor *pevsko-glasbene podzveze* so bili izvoljeni: Ivo Gruđen, Angel Tence, Rudolf Simončič in Anton Korošec.

* V dvorani Delavske zbornice sta dobrunjski »Vzajemnost« in »Zarja« uprizorili zelo posrečen in dobro obiskan *prosvetni večer*, na katerem so poleg pevskih in glasbenih točk, deklamacij in recitacijskega zbora uprizorili Sinclairovo enodejanko »Vlomilec«.

Po tem res dobrem uvodu je bila drugi dan 16. januarja skupščina naše delavske kulturne zveze.

Pred prehodom na dnevni red pozdravi predsednik s. dr. Jelenec vse navzoče delegate, ki so se odzvali v povoljnem številu, posebno pa še pozdravlja zastopnika Strokovne komisije s. Briclja in zastopnika »Delavske Politike« s. Josipa Petejana, poudarjajoč koristi, ki jih ima »Vzajemnost« od tega delavskega glasila ki ob vsaki priliki vneto zastopa načela naše zveze in propagira s pisano besedo med delavstvom »Vzajemnost«.

S kratkimi in jasnimi besedami poudarja velik pomen delavske kulturne organizacije »Vzajemnost«, ki ima nalogo *pobijati nevednost* delavstva kot največjo sovražnico delavskega razreda, preganjati *zaspanost* in mračnijaštvo, vzbujati smisel za solidarnost in skupnost.

Za zapisnikarja imenuje s. Čebularja, na kar naznani dnevni red, ki je naslednji:

1. Otvoritev skupščine in volitev verifikacijske komisije,
2. poročila odbora in nadzorstva,
3. članarina za leto 1938,
4. volitve glavnega odbora, nadzorstva in razsodišča,
5. razno.

V verifikacijsko komisijo so bili soglasno izvoljeni:

Isop Josip, Ljubljana, *Petejan* Josip, Maribor, *Bajd* Karel, Kranj, *Kocijančič* Franc, Dobrunje, *Kosmos* Joško, Hrastnik.

Nato poda s. *Štukelj* tajniško poročilo. Društev je 36 s 1'92 člani, prijavila so se 4 nova društva. Zveza stalno napreduje, treba je le poživeti dramsko in pevsko podzvezo, zboljšati upravo in rešiti vprašanje revije »Vzajemna Svoboda«.

Blagajniško poročilo se ni bralo, ker se je že prej natipkano razdelilo med delegate.

Nato poda poročilo s. *Bricelj* za nadzorstvo. Nadzorstvo poudarja predvsem to-le:

1. Ker z naraščanjem društev rase tudi delo upravne pisarne, ki težko zmaguje vse posle z eno samo pisarniško močjo, a novih moči iz finančnih razlogov ni mogoče nastaviti, je nujno in neobhodno potrebna pomoč od strani društvenih odborov, ki bodo mnogo pripomogli pri delu, če bodo *redno obračunavali* ter pošiljali svoja poročila. Zato je nujno potrebna reorganizacija tako pri društvenih odborih, kakor v upravni pisarni sami. To reorganizacijo naj nemudoma izvede novi odbor.

Ker je najbolj pereča finančna stran, od katere je odvisna vsa uprava, kakor tudi »Vzajemna Svoboda« predlaga nadzorstvo, da vsa društva pošiljajo svoja poročila in obračune *najkasneje vsaj do vsakega 15. v naslednjem mesecu*.

2. V smislu sklepa glavne skupščine za poslovno leto 1936/37 v Trbovljah naj bodoča uprava, odnosno glavni odbor v najkrajšem času izdela *pravilnik*, ki bo v vseh podrobnostih jasen za vsakogar tako v tolmačenju društvenih načel kakor administrativnega poslovanja.

3. V nekaterih poglavjih so tudi pravila pomanjkljiva in tudi ta naj bodoči glavni odbor popravi, odnosno pripravi dopolnila za prihodnjo glavno skupščino.

Po vsem tem se bo reorganizacija lahko prav povoljno izvedla in bo prinašala materialne in idejne koristi.

V poslovanju blagajničarke se je ugotovil najlepši red, stroga natančnost in vestnost, ter zasluži s. blagajničarka vse priznanje.

Iz celotnega pregleda je bilo ugotoviti, da je sedanji odbor vršil poverjene funkcijske posle z vso resnostjo in iskrenostjo in je kljub vsem razmeram dosegel mnogo uspehov, za kar zasluži vse priznanje.

Po soglasnem sklepu predlaga nadzorstvo celokupnemu upravnemu, odnosno glavnemu odboru priznanje in zahvalo za nesebično in požrtvovalno delovanje v zadnjem poslovnem letu.

Predlogi nadzorstva so bili soglasno sprejeti.

K III. točki dnevnega reda — članarina za leto 1937. poroča sohr. *Štukelj* zelo izčrpno o finančnem stanju revije, ki je v zvezi s članarino. Pri tem ne pozabi posebno še poudarjati silno neredno obračunavanje društev, vsled česar je nadaljnje izhajanje revije po tem načinu nemogoče. Omenja tudi silne težkoče s pisatelji, ki ne morejo prispevati brezplačno z ozirom na njihov težak socialni položaj, a mi pa pisateljev ne moremo honorirati. Zato predlaga, da revija preneha biti obvezen časopis za članstvo »Vzajemnosti« in naj se list vzdržuje z naročniki.

Bil je že mišljen manjši format, ki bi bil po prvotnih računih nekoliko cenejši in bi mogel biti še nadalje obvezen tudi pod sedanjimi plačilnimi pogoji, končno se je pa izkazalo, da bi bil manjši format še dražji. Zato predlaga, da revija preneha biti obvezen časopis, ki pa naj stane mesečno din 1.50 za člane »Vzajemnosti«, odnosno din 20.— letno za vse druge naročnike *in kvota prispevka za centralno upravo pa naj znaša din 2.—*.

Med tem se je vrnila verifikacijska komisija, v imenu katere poda s. *Kosmos* naslednje poročilo:

Na današnji skupščini je zastopanih 23 društev z 41 delegati, ki zastopajo 1205 glasov.

Delegacije ni poslalo 13 društev, ki imajo 290 članov. Torej so bila odsotna le majhna društva.

Skupno število zastopanih in nezastopanih društev je 36 z 1492 člani.

S. dr. Jelenec odvarja sedaj debato k poročilu.

S. Kocijančič (Dobrunje) v glavnem odobrava *Štukljev* predlog.

S. Bajd (Kranj) poda obširnejše poročilo s. Vehovca iz Kranja, ki se skupščine ni mogel udeležiti. V svojem poročilu vneto zagovarja revijo »Vzajemna Svoboda« ter ostro kritizira malodušnost, je za ohranitev revije, čeprav bi bilo morda treba članski prispevek nekoliko zvišati. Strokovne organizacije bi morale pokazati več razumevanja za prosveto.

S. Breznik iz Trbovelj kritizira predlog za uknitev obveznosti glasila, ter je mnenja, da ostane revija še nadalje obvezno glasilo zveze ter predlaga, odnosno tolmači način prispevanja za list, da ne bodo neredni plačniki dobivali lista zastoni.

S. Koražija iz Studencev pri Mariboru tudi želi še nadaljnjo obveznost revije, predlaga pa opustitev inseratov.

S. Godnik iz Celja izraža željo, da ostane revija še nadalje obvezna za članstvo, zviša pa naj se prispevek, da bo revija mogla izhajati. Poudarja in predlaga, da naj skupščina ape'ira na *strokovne* organizacije, da podpro delavske kulturne organizacije, ki so za nje ravno tako potrebne. Mnenja je, da bi ob svojih letnih zaključkih mogle strokovne organizacije votirati kakšne zneske v svrhu podpore »Vzajemnosti«. Nadalje želi, da tudi druga sorodna društva vstopijo v »Vzajemnost«.

S. Kosmos (Hrastnik) podpira v celoti predlog s. *Štuklja*.

S. Jelenec reasumira dane predloge in je mnenja, da lahko društva sama po svojih uvidevnostih in možnostih uvedejo obveznost lista.

S. Štukelj pa izjavlja, da brez poviška prispevkov obveznost lista ni mogoča, še manj pa brez inseratov.

S. Petejan iz Maribora se izjavlja proti obveznosti revije in je mnenja, da bi kljub temu moral vsak član čitati časopis, toda mora ga pa tudi plačati.

Mnenja je, da bi bilo nujno potrebno poseči med članstvo strokovnih organizacij v zadevi populariziranja »Vzajemnosti«. Pridružitve drugih sorodnih društev v »Vzajemnost« pa bi bilo delikatno vsled starih in težko omajnih tradicij.

S. Breznik ponovno zagovarja obveznost lista.

S. Tominc iz Kranja zagovarja obveznost revije, glede poviška prispevka se sklicuje na potrebno glasovanje, izraža pa potrebo po večji agitaciji.

S. Perovnik iz Leš-Prevalje zagovarja obveznost, pa če ni mogoče revije izdajati mesečno, pa vsaj dvomesečno. Obenem prosi za intervencijo pri oblasteh, da dovolijo d'skusijske večere.

S. Kranjc iz Slov. Bistrice želi tesnejšega sodelovanja s sorodnimi društvi ter kritizira ponašanje nekaterih društev, ki nosijo le naziv deavskega društva, delovanje njihovo pa ne odgovarja delavskim načelom.

S. Bricelj iz Ljubljane poudarja reorganizacijo uprave, zagovarja pa predlog s. *Štuklja*.

S. Štukelj ponovno poudarja, da je za list treba obračunavati, potrebni so nam pa tudi inserati, sicer je list izključeno izdajati.

Končno je bilo v tem pogledu stavljenih več predlogov, ki so se formalirali tako-le:

Naročnina za člane »Vzajemnosti« se zviša od din 1.— na din 1.50 mesečno. To se soglasno sprejme.

S. Štukelj pristaja na obveznost pod pogojem rednega obračunavanja vsak mesec s povišanim prispevkom din 1.50.

Nato se sklene soglasno: Revija je še nadalje *obvezno glasilo za vse člane s povišanjem prispevka, odnosno naročnine na din 1.50. Naročnina pa se obračunava direktno upravi lista v Maribor*. Vsi delegati se obvežejo, da bodo ta sklep izvedli.

Ker je debata o poročilih zaključena, preide predsednik s. dr. *Jelenec* na 4. točko dnevnega reda, to so volitve.

Verifikacijska komisija v svojstvu mandata za sestavo liste novega glavnega odbora predlaga naslednjo listo:

Predsednik s. dr. *Jelenec* Celestin,

I. podpredsednik s. *Petejan* Josip (Maribor),

II. podpredsednik s. *Korošec* Blaž (Ljubljana),

Tajnik s. *Kopač* Josip,

Blagajničarka s. *Rudolf* Štefka.

Odborniki: *Isop* Jakob, *Kocijančič* Karel, *Čebular* Rudolf, *Podbevšek* Mima, *Breznik* Ivan, *Vehovec* Jaka, *Godnik* Ivan in *Logar* Ivan,

Nadzorstvo: *Brčelj* Niko, *Rakovec* Kristina, *Štukelj* Ciril, *Kosmos* Joško in *Teplý* Bogo.

Razsodišče: *Kralj*, *Mlinar*, *Uratnik*, *Favai*, *Jenko*; namestniki: *Telban*, *Tominc* in *Wohlfahrt*.

Predsednik je javno pozval navzoče za izjave, ali naj se odbor voli poimensko ali skupno listo in se je skupščina izjavila za skupno listo, ki je bila soglasno sprejeta s spremembo s. Godnika, ki je mesto sebe predlagal s. *Vodopivca* iz Celja.

Pri točki *razno* predlaga s. *Haberl* iz Studencev pri Mariboru, naj se uvedejo tudi razne sportne panoge v naši zvezi, ki so po njegovem mnenju potrebne. Nadalje, da se po enoletnem članstvu da članu izkaznica z usnjenimi platnicami, po možnosti z izvlečkom pravil. Nadalje predlaga uvedbo uradnih znakov za vse članstvo. Tako tudi naj se na plačilnih znamkicah uvede uradni emblema. Končno izraža željo centralizacije vseh društev na podlagi enih pravil.

S. predsednik dr. *Jelenec* tolmači njegove predloge, ki se po večini preodkazujejo novi upravi v izvajanje, izvzemši športna društva, ki morajo biti zase, ker glasom naših dosedanjih pravil v »Vzajemnosti« tega ni mogoče izvajati.

S. *Breznik* iz Trbovelj uporabi skupščino, da prosi one podružnice, ki so si v Trbovljah izposodile dramske igre, da jim te vrnejo.

S. *Kocijančič* apelira na delegacijski zbor, da dvigne v prihodnjem letu število članstva; vsako društvo naj pridobi vsaj po deset novih članov.

Obžaluje tudi dejstvo, da se redčijo člani iz intelektualnih vrst, ter ostajajo skoro sami ročni delavci člani »Vzajemnosti«. Osobito trdi, da to opaža v Ljubljani, kar je tudi najverjetneje, ker drugje jih ni toliko.

S. predsednik dr. *Jelenec* se opraviči ob 12.45 uri, da se udeleži pogreba pokojnega dr. *Serka*, ter preda vodstvo skupščine dosedanjemu I. podpredsedniku s. *Kralju*, ki nadaljuje.

K besedi se javi s. *Zlatnar ml.*, ki v dolgem eksponatu omenja nujno potrebo uvedbe tečajev za esperantski jezik. S. *Zlatnarja* je opozoril s. *Kralj*, da to kar hoče na dolgo in široko povedati, naj rajši napiše in bomo objavili v reviji.

Veliko kitajsko pristaniško mesto Cingtav s 400.000 prebivalci je zdaj pod japonsko komando

S. *Gabrijel* iz Ptuja poudarja potrebo tečajev za pevske učitelje in za vežbanje igralcev.

S. *Kosmos* predlaga, da nova uprava reši nerešeno premoženje »Svobode«, ki je bilo po oblasteh zaplenjeno. S. *Kralj* ga v tem napoti k s. dr. *Jelencu*, ki je zastopnik vseh teh stvari.

S. *Berčič* predlaga, da se organizirajo izobraževalni tečaji.

S. *Kralj* reasumira navedene predloge in želi v smislu možnosti glasom veljavnih pravil.

Ker je dnevni red izčrpan in se nikdo ne javi k besedi, zaključí s. *Kralj* skupščino ob eni uri.

Ta skupščina je pokazala trdno voljo vseh naših kulturnih delavcev, da ohranimo, kar smo že dosegli in da še napredujemo. Zveza je v sebi resnično trdna in enotna.

Po društvenih občnih zbiorih, ki se bodo vrstili te mesece, se bo naše kulturno gibanje še utrdilo.

Pravice žene-gospodinje

Če primerjamo določbe občega državlanskega zakonika (o. d. z.) z življenjem, vidimo, kako malo se strinjata teorija in praksa in da ti paragrafi še dolgo ne ustrezajo potrebam našega časa. Ni čudno, da je temu tako, saj je pri nas v veljavi še stari avstrijski zakonik iz l. 1811. Po njem ima žena pred zakonom (postavbo) tak-le položaj:

Mož in žena sta oba enako obvezana, da izpolnjujeta zakonske dolžnosti, da si morata biti zvesta in ravnati dostojno drug z drugim. Glava rodbine je mož, ki mu kot takemu pripada pravica voditi gospodinjstvo. Dolžan je vzdrževati ženo svojemu premoženju primerno in jo povsod zastopati. Žena je dolžna slediti možu v bivališče, ki ga je on izbral, ga v gospodinjstvu podpirati in skrbeti za to, da z ozirom na hišni red izpolnjuje sama, kakor tudi drugi člani rodbine odredbe moža. Če mož in žena glede ženine imovine nista sklenila pogodbe, se smatra moža za zakonitega upravitelja njene imovine. Kot tak je odgovoren le za glavnico, ni mu pa treba dajati računa o obrestih, prejetih za časa upravljanja. Če se je v dvomu glede premoženja, pridobljenega v času skupnega življenja, se ta smatra za pridobitev moža.

Sedaj se snuje nov o. d. z., ki pa ne bo, po načrtih in predlogih sodeč, prinesel mnogo sprememb, ker je v bistvu zgrajen na podlagi sedaj veljavnega. Naši pravniki so brez sodelovanja žen predlagali spremembe, ki pravzaprav ne prinašajo ženi nobenega izboljšanja. V paragrafu, ki govori o pravicah in dolžnostih zakonskega moža odpade po novem predlogu stavek: »Mož je glava rodbine«, kar pa določbe dejansko nič ne spremeni, ker načelo, da je mož glava družine ostane, ker je mož še vedno upravičen in dolžan voditi gospodinjstvo in celokupno življenje rodbine. Edini uspeh te spremembe bo v tem, da se bo omejil kvarni vzgojni vpliv tega stavka, zlasti na doraščujočo možko mladino.

Naravnost neverjetna pa se zdi človeku določba, da vodi gospodinjstvo družine mož. Še bolj je čudno, da možje, ki te zakone in predloge sestavljajo, ne vidijo nesmiselnosti tega, ko vendar sami dobro vedo, koliko pojma imajo o gospodinjstvu in še bolj, koliko pri gospodinjstvu dejansko sodelujejo. Pa tudi določba, da vodi žena gospodinjstvo po navodilih moža, ne ustreza dejanskim razmeram, ker to pomenja voditi gospodinjske posle po navodilih nekoga, ki se na to zelo malo ali pa nič ne spozna. Tudi življenje samo govori proti tej odločbi, ker se možje v gospodinjstvo itak ne vmešavajo in na tozadevna ženina vprašanja največkrat odgovarjajo: stori kakor hočeš, jaz se na to ne spoznam in se za to ne brigam. To niso moje skrbi.

Doslej ženi ni bilo treba vzdrževati svojega za delo nesposobnega moža, četudi je imela sredstva za to. Po novem zakonu bo dolžna to storiti in svojim premoženjskim razmeram primerno prispevati za vzdrževanje nesposobnega moža. Vsekakor je ta predlog pravičen in ga bodo žene, ki se bore za enakopravnost z odobravanjem sprejele.

Določba, da se smatra dvoumna pridobitev v času zakona za pridobitev moža, je ostala tudi po novem osnutku nespremenjena. Če pa ima poročena žena samostojen zaslužek in ga uporablja v korist družinskih nabavk, se domneva, da izvira od obeh. Ni dvoma, da je ta določba krivična. Zakaj se pa moževega zaslužka ne smatra za pridobitev obeh zakoncev?

Uredbe o imovini, ki pripada ženi so ostale nespremenjene. Važno za žene je tudi, da vedo, da je mož vezan plačevati ženine nakupe za gospodinjske potrebe. Če ona to zlorablja, ji lahko mož to pravico odvzame, oz. omeji. Kdo pa omeji pravice moža, kadar zapravlja svojo plačo in to na škodo vse rodbine?

Otroško veselje v zimi

Usodne posledice za poročeno ženo, zlasti revnejših družin, pa bo imel predlog, da poročene žene ne smejo iskati zaposlitve izven doma, če je to v škodo družine. Ali onim, ki so to predlagali, niso znani razlogi, vsled katerih zapuščajo, oz. je primorana zapuščati danes večina žen krog svoje družine? Res je, da na škodo družine, ker ne morejo poleg poklicnega dela uspešno opravljati vse domače posle. Toda kaj svetujejo oni, ki so predlagali ta paragraf materam, katerih moške kljub poštemu in težkemu delu ne prislužijo toliko, da bi od tega družina lahko živela? Le vprašajte vse te revne matere in žene, ki jih je večina zaposlenih, ali bi raje ostale doma, ali raje hodijo na delo. Najprej je treba dati možem dovolj plače, saj

ni treba več, kot jo s svojim delom zaslužijo, potem šele razpravljati o takih uredbah. Dokler pa v družini ni kaj jesti in mora celo mati za kruhom, pa nima nihče pravice iznašati takih predlogov.

In kot povsod, se bodo tudi tu našli izhodi za one dobrosrčnejše žene, ki hodijo v službe ne iz potrebe po denarju, ali veselja do dela, temveč iz lakomnosti po denarju, ki jim bo služil za nabavo luksuznih toaletnih potrebščin.

Mnogo je tudi takih družin, kjer oče imenitno služi in zavzema visok družben položaj, materi pa kar zmanjkuje časa za obiske, negovanje lepote, obiskovanja gledališč, kavarn, barov in raznih javnih prireditev. Ali pri teh družinah in teh razmerah rodbina nič ne trpi? In zakaj se tu nihče ne zgane?!

Kdo bo, nadalje, lahko presodil, kdaj je poklicno delo matere družini v kvar in kdaj ne. Pri tem se bodo lahko vršile najrazličnejše zlorabe in intrige. Pa še nekaj je treba pomisliti pri tem vprašanju zaposlitve matere v poklicu — na kmečko mater. Od ranega jutra pa do noči dela in gara na polju, v vinogradu, pri živini. Nima časa niti počediti otroke, kaj šele, da bi posvetila nekaj ur na dan njihovi vzgoji, zdravju, higieni. Gotovo jemlje to delo, ki ga opravlja kmečka mati in gospodinja več časa in sil, kot katerikoli drug poklic. Pa se vendar do danes še nihče ni našel, ki bi svetoval to delo ukiniti, ker je na škodo družine.

Zavedamo se, da je v današnjih razmerah skoraj vsako poklicno delo žene-gospodinjke v veliko škodo družine in otrok, ki so prepuščeni sami sebi in cesti. Povdarjamo le, da je treba ustvariti možnost, da se bodo lahko žene posvetile delu za družino, za kar je predvsem potrebna ureditev plač, ki jo prejemajo moške, da se jim da, kar s svojim delom zaslužijo. Dokler pa tega ni, je ta paragraf, če bo uzakonjen, samo usoden udarec za one žene, ki so prisiljene iz materijelnih razlogov hoditi na delo, pa čeprav na škodo družine. Li še vseeno lažje utrpi moralno škodo, kot pa da se odpove vsakdanji hrani. Upamo in prepričani smo, da ta uredba v taki obliki ne bo uzakonjena.

Razveseljiv pa je predlog »Zveze gospodinj«, ki si ga je društvo »Slovenski pravnik« osvojilo in ki je spričo razmer, ki so po nekaterih družinah, kjer oče pijančuje in zapravlja, zelo potreben. Po tem predlogu bo smela žena zahtevati, da se njej izplačuje za gospodinjstvo potreben del moževih dohodkov, če mož ne bi izpolnjeval svojih vzdrževalnih dolžnosti. V slučaju, da je mož stalno namешčen, bo sodišče smelo na ženino zahtevo določiti, da bo službo-dajalec izplačeval določeni znesek moževih dohodkov ženi.

Mnogo se danes tudi govori o priznanju gospodinjstva za poklic. Nujno bi bilo, da bi se delo gospodinjke smatralo kot enakovreden prispevek k vzdrževanju rodbine in po tem načelu uredilo pravni odnos žene in moža glede skupnega premoženja. Saj se nobeno delo tako ne ceni, kot ravno delo gospodinjke.

Zadnji čas bi bil, da žene spoznamo, da moramo same sodelovati in sodelovati tam, kjer se odloča naša usoda. Moške, ki ustvarjajo zakone, se vse premalo ozirajo na našo korist in vse preveč na svojo. In to bo trajalo vse dotlej, dokler ne bomo žene zastopale v vseh forumih, kjer se odloča o usodi žen. To je dotlej, dokler ne bomo družbe uredili na podlagi pravičnosti in enakopravnosti.

KNJIŽEVNOST

Puškinove pesmi v slovenskem prevodu. »Naša založba« v Ljubljani je izdala v krasni opremi pesmi velikega ruskega pesnika Puškina v pesniško-mojstrskem prevodu Mileta Klopčiča. V uvodu knjige je Klopčič tudi na kratko orisal življenje in delo tega velikega Rusa. V današnji številki priobčujemo nekaj teh pesmi, da opozorimo svoje prijatelje na to lepo knjigo.

»Cankarjev Glasnik«, mesečnik za leposlovje in pouk, ki ga izdaja »Cankarjeva ustanova« in ga urejuje Etbin Kristan, izhaja v USA, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. Letna naročnina znaša 4 dolarje. Kdor more, naj si ga naroči. Kakor smo brali v njem, pride pomladi večje število naših sodrugov iz Amerike v Slovenijo in obišče tudi Cankarjevo rojstno hišo na Vrhniki.

»Dom in Svet« ne izhaja več. Skozi 48 let poznana nam katoliška revija »Dom in Svet« ne bo več izhajala. Gospodarji (katoliško tiskovno društvo) so prepovedali odkritosrčno krščansko pisanje, do kakršnega se je povzpel Kocbek s svojo razpravo o Španiji. Iskali so urednike in pisatelje, ki bi revijo pisali po interesih sedaj vladajoče struje v slovenskem kat. taboru in ko jih niso našli, so časopis končno javno ustavili. Iz tega, da »Dom in Sveta« ne morejo več izdajati, se vidi, da je spoznanje v katoliških vrstah že globoko prodrlo, in to nam razloži tudi vedno besnejše pisanje »Slovenca«. Kjer ni več argumentov in kjer je slaba vest, tam ostane samo še posurovelo zmerjanje.

Angleški književniki in Španija. London-ski list »Leit Review« je razposlal 125 najodličnejšim angleškim književnikom vprašalne pole, da odgovore, kakšno stališče zavzema napram meščanski vojni v Španiji.

104 književniki so izrazili svoje simpatije madridski republikanski vladi, 19 se je izjavilo, da jih to vprašanje ne zanima, dva sta se izrekla za generala Franca. Najzanimivejši je bil odgovor H. G. Wellsa, on je zapisal: »Jaz nisem nikak — anti. — Ta izraz sovražim. Samo v dveh pojmih sem anti: antigangster in antinacionalist. To je moj odgovor na vašo okrožnico.«

Nacistična morala. Znani belgijski nacistični voditelj Degrelle je napravil izlet v Mehiko in je o tem napisal knjigo: »Moje pustolovščine v Mehiki.« (ki so jo seveda Nemci hitro prevedli na svoj jezik.) Da nacist ne piše prijazno o svobodoljubnih Mehikancih, je razumljivo. V tej knjigi se med drugim nahaja tudi ta-le stavek: »Najučinkovitejši način zaničevanja obstoji v tem, da tistega, ki ga zaničujemo, skušamo kar najbolj izrabljati.«

Aleksander Veliki Makedonski in zamorski poglavar

(Makedonska pripovedka, pripoveduje I. V.)

Aleksander Veliki Makedonski se je vojskoval. Oblegel je Babilon, izpodkopaval babilonski stolp, mudil se v Turkestanu in na ravninah Buhare ter nekoč vkorakal tudi v Afriko, da vidi, kakšni so črni ljudje.

Odvedli so Aleksandra k poglavarju. Poglavar ga je sprejel kakor gosta, kajti nikdar še ni videl vojne in ni vedel, kaj je vojna. Pogostil ga je z zlatimi datelji, z zlatimi smokvami in tudi kruh je bil iz zlata. Zakaj vedel je, da so ljudje od daleč, beli ljudje, lačni zlata in zato mu je postregel.

»Kaj jeste pri vas zlato?« je vprašal Aleksander Veliki Makedonski.

Poglavar mu je odgovoril:

»Pri vas imate, kakor sem slišal, mnogo različnih in dobrih jedi. Radi takšnih jedi niste prišli k nam.«

Aleksandar Makedonski pa je odgovoril:

»Ni me prignalo tvoje zlato. Tudi tega imam. Hotel sem spoznati vaše navade in vaše običaje, ker ste črni ljudje, da bi videl, ali ste kakor mi, beli, ali ste slabši od nas belih ljudi.«

»Bodite tedaj naši gosti in prijatelji. Ostanite pri nas, kakor dolgo želite«, je rekel poglavar.

Poglavar je bil tudi sodnik. In baš v tem času sta prišla k njemu dva iz plemena, da razčisti njun spor in razsodi.

Prvi je pripovedoval:

»Kupil sem njivo od tega človeka. Ko sem obdeloval, sem našel v njej zaklad. Ker pa zaklada nisem kupil, temveč samo njivo, sem mu ga hotel vrniti. Ali ta človek, ki mi je prodal njivo, noče zaklada nazaj. Prosim te, poglavar, razsodi!«

Drugi iz plemena je rekel: »Tudi jaz imam tak dober izgovor kakor moj sosed. Njivo sem bil prodal z vsem, kar leži in stoji, torej tudi z zakladom. A on se ga brani. Razsodi!«

Poglavar je nekoliko premišljeval. Nato je rekel:

»Ti, prijatelj, povej mi: Imaš li sina?«

»Da«, je odgovoril.

Poglavar se je obrnil k drugemu:

»A ti? Ti imaš najbrž tudi hčerko?«

»Da«, je odgovoril drugi.

»Tedaj«, je razsodil poglavar, »naj vzame tvoj sin hčerko tvojega sosega za ženo, a zaklad naj jima bo dota.«

Aleksander Makedonski se je čudil.

»Mislíš, da moja razsodba ni pravilna?« ga je vprašal poglavar.

»Ne, ne«, je rekel Aleksander. »Samo čudim se taki razsodbi.«

»Kako bi pa ti razsodil?« je vprašal poglavar.

»Oba bi vtaknil v ječo«, je rekel Aleksander, »a zaklad bi dal v državno blagajno.«

»To se pravi«, se je začudil poglavar, »sebi v blagajno?«

»Tako je«, je bil odgovor.

»Ali sije pri vas sonce«, je vprašal poglavar, »in rosi nebo dež?«

»Seveda sije sonce in dežuje kakor pri vas«, je odgovoril Aleksander.

»Čudno«, se je čudil poglavar. »Ali žive pri vas domače živali in se pasejo po travnikih?«

»Mnogo je živali, ki se pasejo po travnikih in tudi mnogo zveri po gozdovih«, je odgovoril Aleksander Makedonski.

»No, da potem razumem«, je rekel poglavar. »Veliki duh pusti, da sije sonce in da dežuje zato, ker žive pri vas živali! Kajti vi beli ljudje tega ne zaslužite.«

ŽENSKO RAZNO

V angleškem parlamentu je enajst žen.

Novi bolgarski volilni zakon daje tudi ženam volilno pravico, pa le onim, ki so poročene, ločene ali vdove.

Predsednik republike Mexike Cardenas je predložil senatu načrte zakona o spremembi ustave. Tudi žene bodo po tem zakonu imele aktivno in pasivno volilno pravico.

V Združenih državah severne Amerike se enajst milijonov žen vzdržuje s svojim delom. Tretjina teh žen vrši poleg poklicnega dela še gospodinjske posle.

V Nemčiji bodo v kratkem začeli izvajati prepoved o prodaji svežega kruha, ker se ga porabi več kot preležanega. Pekli bodo smeli prodajati samo tak kruh, ki se vsaj en dan star. Pa tudi gospodinje bodo smele načenjati krušne hlebe šele 24 ur potem, ko so bili spečeni. Nemčija bo na ta način baje mnogo prištedila, nemški narod pa bo tudi lahko zadovoljen, ker je prestan kruh mno-

go bolj zdrav kot svež. Tudi mrzli večerji se bodo morali odreči, ker se pri tej porabi preveč masti in mesa. Uvedli bodo le tople večerje, za katere priporočajo krompir v oblicah kot zelo primerno jed. Tako menijo nemški gospodarstveniki. Zanimivo bi bilo vedeti, kako bo s temi »izboljšanimi« zadovoljen nemški narod.

Veliko število ameriških filmskih umetnikov je organiziralo odbor, ki bo zbiral prispevke za božične darove mali španski deci, ki so postale žrtve fašističnega napada na Španijo. Na čelu te akcije so znani umetniki kot Frederic March, Joan Crawford, Luise Reiner (znana iz filma »Dobra zemlja«). Slično akcijo bodo izvedli tudi v Angliji, kjer jo bodo vodili Lloyd George, major Atlee, Bernard Shaw in Wells.

Danes se mnogo govori o vojni in miru. Dočim se nekateri z vsemi silami bore za mir, drugi ne morejo prikriti svojega odobravanja vojne pa čeprav nenehoma zatrjujejo svojo miroljubnost. Tako čitamo v Göringovem glasilu »Essener Nationalzeitung« besede, ki so značilne za nemško mi-

roljubnost: »Orožje je narejeno za vojno. Vojna pa je neizbežna, ker je sredstvo politike.«

Enako značilne so besede Mussolinija: »Vojna je za človeka to, kar je materinstvo za ženo. Ne verujem več v mir. Še več, smatram, da mir ubija in uničuje osnovne narodove vrline, ki se pojavljajo samo s krvavim naporom.«

Vsled politike nekaterih morajo trpeti nedolžni ljudje v Španiji in na Kitajskem, pa tudi vsi oni »prostovoljci«, ki jih pošiljajo fašistične države v neprostoVOLjno vojno.

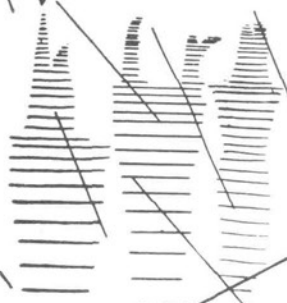
Koliko dobrega in koristnega bi se lahko storilo z denarjem, ki gre v vojne namene nam povedo naslednje številke:

Ena sama podmornica stane toliko denarja, da bi se z njim mogla vzdrževati petčlanska rodbina 5000 let.

S stroški za en tank bi lahko enaka družina živela 200 let.

32 centimetrski top stane toliko, da bi od tega denarja lahko ena družina živela 20 let.

Vi potrebujete galoše!

①
POTREBUJETE GALOŠE
DA SE NE PREHLADITE

②
POTREBUJETE GALOŠE
DA OHRANITE SVOJE
ZDRAVJE

③
POTREBUJETE GALOŠE
DA OBVARUJETE SVOJU
OBUTEV

④
POTREBUJETE GALOŠE
DA NE NANOSITE V SVOJ
DOM BLATA IN SNEGA

⑤
POTREBUJETE GALOŠE ZATO
DA PRIHRANITE SVOJ DENAR

PRIHRANITE GA TEDAJ
ČE KUPITE GALOŠE
PRI NAS

Rata

19.-

38152-651

Najboljši prijatelj šolske mladine za deževne in mokre dneve so naše galoše ki ne prepuščajo vode in vlage. Za malo denarja obvarujejo Vaši malčki svoje dragoceno zdravje.

Vel. 31 do 34 din. 25.—
Vel. 35 do 38 din. 29.—

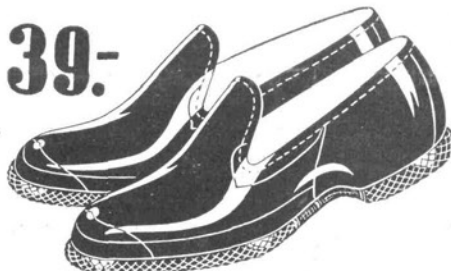
35

78155-651

Zenske gumijaste galoše s polvisoko peto, z ojačeno špico in robom. Obvarujejo Vašo obutev pred vlago in blato v snežnih zimskih dnevih.

39.-

98157-660

Elegantne in močne moške galoše s specijalno ojačenim podplatom. Obvarujejo Vaše čevlje pred vlago in dom pred blatvom.

45.-

78655-658

Zadnje novosti. Elegantne ženske galoše. Gornji del izdelan iz lahkega in elastičnega materiala, ter veled tega posebno udobna za hojo.